

Banken hoeven van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) voortaan geen verklaring van erfrecht te vragen als de erflater een echtgenoot achterlaat en er geen testament is. Alleen bij een rekeningsaldo hoger dan 100.000 euro of in complexe situaties is

de verklaring wel nodig. Volgens BZK levert dit grote besparingen op voor wel 50.000 erfgenamen. Is de nieuwe werkwijze van banken gewenst? Zijn de bijeffecten ervan wel positief? En wat betekent het voor de rechtszekerheid van consumenten?

EENS

Judi D'Agnolo, notaris bij Van Buttingha Wichers Notarissen

'De door de overheid met de banken overeengekomen versoepeling van de regels voor het opvragen van een verklaring van erfrecht is om meer redenen ongewenst. Het in dat verband door de banken ontwikkelde inlichtingenformulier ter verkrijging van het tegoed op de bankrekening draagt de nodige risico's in zich. Ik noem er, zonder volledig te zijn, drie. Ten eerste wordt bij invulling van het inlichtingenformulier de langstlevende partner door de bank niet geïnformeerd over de consequenties van zuivere aanvaarding van de nalatenschap, noch wordt hem de mogelijkheid van beneficiaire aanvaarding van de nalatenschap uitgelegd en evenmin wat ongedaanmaking van de wettelijke verdeling inhoudt. Ten tweede: eenmaal zuiver aanvaard, blijft zuiver aanvaard, ook als nadien blijkt dat er meer schulden dan bezittingen zijn met alle financiële gevolgen voor de langstlevende partner van dien. En ten derde is de kans aanzienlijk dat zich problemen voordoen als

Stelling:

Het niet meer hoeven vragen naar een verklaring van erfrecht door banken leidt tot ongewenste bijeffecten

er sprake is van een tweede echtgenoot of kinderen uit een eerder huwelijk. Natuurlijk zal het in veel situaties goed gaan, maar de overheid en de banken dienen mijns inziens niet te bevorderen dat het ook mis kan gaan. Procederen is veel duurder dan vooraf advies inwinnen. Zekerheid voor de burger is belangrijker dan de beoogde (beperkte) administratieve lastenverlichting. Overigens wordt in de praktijk in de regel binnen een à twee weken een verklaring van erfrecht afgegeven. Verder is de kans groot dat toch nog, bijvoorbeeld indien het huis op naam van de langstlevende partner moet worden gesteld, een verklaring van erfrecht nodig is.'

'Iedere bank heeft de beleidsvrijheid om per dossier een afweging te maken. Positief is dat er door de banken pragmatisch meegedacht wordt. Maar de kernvraag is: wat is de functie van de verklaring van erfrecht? Alleen om te constateren aan wie er bevrjndend betaald kan worden? Of zijn er nog andere? Hoe zit het met de notariële deontologie: wie stelt de (andere) erfgenamen op de hoogte van hun erfgenaamschap en de hieraan verbonden rechten? En wie adviseert de langstlevende over de vraag of het nu wel of niet verstandig is om de wettelijke verdeling ongedaan te maken of de nalatenschap te verwerpen? In het algemeen staat de verklaring van erfrecht onder druk. Hoe vaak wordt die – na afgifte van een verklaring van executele – nog opgemaakt? Wie geeft daarbij nog invulling aan de notariële deontologie? En hoe lang zal het duren voordat bij een volmacht die in een levenstestament is opgenomen, wordt bepaald dat deze volmacht niet zal vervallen bij overlijden

van de volmachtgever, met de bedoeling om het levenstestament tevens als vervanger voor de verklaring van erfrecht te laten fungeren? Of is dit al zover? Daar waar de wetgever relatief recent een regeling over de verklaring van erfrecht in Boek 4 BW heeft opgenomen, lijkt de maatschappelijke ontwikkeling een totaal andere kant uit te gaan. Voor een structurele flexibilisering is daarom nu de wetgever aan zet. Mogelijkheden genoeg. Bijvoorbeeld bij de executele duidelijk bepalen dat bevoegdheidsbeperkingen van een executeur alleen intern werken. Of de beperkingen van een niet door de dood van de volmachtgever eindigende volmacht uit artikel 3: 74 lid 1 BW verwijderen om het levenstestament tevens als vervanger van de verklaring van erfrecht te laten fungeren. En als de keuze van de wetgever het wettelijk systeem niet wil flexibiliseren, kan hij in navolging van België de mogelijkheid introduceren van een gratis attest van erfopvolging van de Belastingdienst.'

Wil Moonen, senior jurist bij Rabobank Nederland

NEUTRAAL

EENS

Gerrit van den Berg, kandidaat-notaris bij Notariskantoor Mr. J.D. Wienen

'Fantastisch dat politiek en de NVB zich het lot aantrekken van door de crisis getergde erfgenamen! Alleen jammer dat ze daarbij zo kortzichtig te werk gaan en het kind met het badwater dreigen weg te gooien. De verklaring van erfrecht (VVE) is niet voor niets in de wet verankerd. Een zichzelf respecterende notaris zal er alles aan doen om, voordat hij een VVE afgeeft, zijn cliënten zo goed mogelijk en op basis van *sound science* te adviseren, zowel op het fiscale als op het civielrechtelijke vlak. Kan men tegenwoordig, juist in tijden van crises, fusiegezinnen, wilsrechten, "twee-trappers", achterstallig nalatenschaps-onderhoud of agressieve estate planning nog wel met droge ogen zuiver aanvaarden? Zelfs een ogenschijnlijk eenvoudige wettelijke verdeling kan een wolf in schaapskleren zijn.

De versoepeling van het bancaire VVE-beleid lijkt na bestudering van het NVB-formulier overigens beperkt. Ondernemers lijken naar verwachting geen last (!) te hebben van de versoepeling. De zelfstandige ondernemer heeft immers zijn nalatenschap testamentair gelukkig steeds beter op orde. En voor hen die dat niet hebben, is de VVE een eerste stap in de richting van een ordentelijke nalatenschapsafwikkeling, waarin zoveel verschillende belangen samenkomen (wat te denken van bedrijfsopvolging of een niet liquide fiscale oudedagsreserve?). Daarbij fungeert de notaris met zijn VVE voor binnen- en buitenwacht als baken in zee en dat kan de erfgenamen zeer veel moeite en geld besparen. Mijn cliënten weten dat al, nu alleen de politiek en de banken nog.'

ONEENS

Willem de Vocht, adviseur Consumentenzaken Nederlandse Vereniging van Banken (NVB)

'Banken zullen een verklaring van erfrecht bij het overlijden van een partner (huwelijk of geregistreerd partnerschap) alleen nog in bepaalde situaties opvragen. Nu is het zo dat iedereen een verklaring van erfrecht moet overleggen als men geld wil opnemen van de rekening van een overleden partner. Dat kan in de praktijk een lange wachttijd betekenen en extra kosten. In eenvoudige gevallen duurt dat enkele weken, bij complexere zaken (akten opvragen in buitenland, partner had een bedrijf enzovoort) kan dat vele maanden zijn. In de tussentijd kan de partner niet bij de rekening om bijvoorbeeld de begrafenis te betalen of andere uitgaven te doen, wat tot schrijnende gevallen kan leiden. Banken vinden dat een verklaring van erfrecht niet

meer nodig is als er sprake is van een huwelijk of geregistreerd partnerschap, er geen testament is en het saldo op de rekening niet hoger is dan 100.000 euro. Dit betekent ruim 50.000 minder aanvragen en een besparing van ruim 23 miljoen euro. Als het saldo hoger is dan 100.000 euro of als er bijvoorbeeld kinderen bij zijn betrokken, is de verklaring nog wel nodig. De banken maken altijd een individuele afweging of een verklaring van erfrecht, uit het oogpunt van zekerheid, nodig is. Zij doen dit, juist om ongewenste bijeffecten te voorkomen. In het geval van een testament kunnen andere regels gelden. Het blijft dus zorgvuldig maatwerk waarbij het belang van de klant voorop staat.'

'Een op het oog eenvoudige casuspositie kan IPR-aspecten in zich bergen waardoor bijvoorbeeld niet het Nederlandse erfrecht van toepassing is, maar het erfrecht van een vreemd land dat voorschrijft dat kinderen recht hebben op een direct opeisbare legitieme in natura, op grond van welk recht zij bovendien mede-erfgenaam en deelgenoot zijn. Klein voorbeeld: een Nederlandse man woont feitelijk al acht jaar in Spanje, maar staat nog ingeschreven in Nederland. Zijn weduwe meldt zich met een afschrift uit het GBA bij de bank en de bank keert aan haar uit. Wat blijkt? Volgens Nederlands IPR is niet het Nederlandse maar het Spaanse erfrecht

van toepassing. Het Spaanse erfrecht kent zo'n "ouderwetse" legitieme als hiervoor omschreven, zoals legio andere landen. Zo zijn er heel wat IPR-casus voor te stellen waarin dan ten onrechte aan een langstlevende wordt uitgekeerd. Het niet meer hoeven vragen naar een verklaring van erfrecht leidt in dergelijke gevallen tot een ongewenst gevolg. Het IPR maakt deel uit van het Nederlandse recht en mag niet over het hoofd worden gezien, want wat zegt artikel 2 van het zojuist ingevoerde Boek 10 Burgerlijk Wetboek (BW) ook alweer: "De regels van internationaal privaatrecht en het door die regels aangewezen recht worden ambtshalve toegepast."

EENS

Quintus Marck, juridisch adviseur Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB)